

บทที่ 1

บทนำ

มนุษย์เราทำการค้าขายกันมาแต่โบราณ เริ่มจากการติดต่อค้าขายกันภายในประเทศ แล้วจึงค่อย ๆ แผ่ขยายออกมาจนเป็นการค้าขายระหว่างประเทศ ซึ่งในปัจจุบันการติดต่อค้าขายกันระหว่างประเทศก็ได้ขยายตัวมากขึ้น และการขนส่งสินค้าทางเรือได้เข้ามามีบทบาทสำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากการขนส่งสินค้าทางเรือ เป็นวิธีการขนส่งที่มีประสิทธิภาพและประหยัดที่สุด สำหรับการขนส่งสินค้าคร่าวละ เป็นจำนวนมาก

ด้วยเหตุนี้ประเทศต่าง ๆ จึงมุ่งพัฒนาระบบการขนส่งสินค้าทางเรือของตน เช่น สร้างท่าเทียบเรือใหม่ พัฒนาท่าเรือที่ดำเนินการอยู่ให้ทันสมัยสอดคล้องกับระบบการขนส่งใหม่ ๆ จัดหาอุปกรณ์การขนส่งและการรับสินค้าให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว เพื่อลดค่าขนส่งสินค้าอัน เป็นปัจจัยหลัก เกี่ยวกับต้นทุนของสินค้า นอกจากนี้การขนส่งสินค้าทางเรือยังมีความสำคัญต่อ เศรษฐกิจของประเทศซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. การขยายตลาด การขนส่งสินค้าทางเรือทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิต ซึ่งไม่มีในท้องถิ่นหรือประเทศหนึ่งไปสู่แหล่งผลิต และนำผลผลิตที่ได้ออกสู่ตลาด อันจะนำไปสู่การผลิตขนาดใหญ่ ซึ่งจะทำให้เกิดการลงทุนในการผลิต สามารถแข่งขันกับผู้อื่นได้ และทั้งยังมีคุณภาพที่สม่ำเสมออีกด้วย

2. การนำรายได้เข้าประเทศ การขนส่งสินค้าทางเรือที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานจะเป็น เครื่องมือหารายได้เข้าสู่ประเทศได้เป็นอย่างดี เช่น ประเทศที่อยู่ใกล้ทะเลหลายประเทศ ได้แก่ อังกฤษ ญี่ปุ่น และกลุ่มประเทศแถบสแกนดิเนเวีย เป็นต้น ประเทศเหล่านี้ได้อาศัยการขนส่งทางเรือ เป็น เครื่องมือขายบริการขนส่ง นำรายได้เข้าประเทศ ปีละจำนวนมาก

3. ช่วยรักษาดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ การขนส่งสินค้าทางเรือ เป็น เครื่องมือสำคัญในการสงวน เงินตราต่างประเทศในการนำสินค้าเข้าและส่งออก ซึ่งจะช่วยลดความเสียหายเปรียบหรือก่อให้เกิดความได้เปรียบในดุลการชำระเงิน (Balance of Payment) ระหว่างประเทศ

4. ประกันการส่งออกและการแข่งขันกับผู้อื่น การมีบริการขนส่งทางเรือในการขนส่งสินค้าของตนเองก็เท่ากับ เป็น เครื่องมือประกันการส่งออกสู่ตลาดได้อย่างแน่นอน และยังสามารถควบคุมอัตราค่าบริการให้อยู่ในเกณฑ์ปกติ ทำให้ต้นทุนสินค้าไม่สูง สามารถแข่งขันกับผู้อื่นได้

5. ผลต่อการพัฒนาประเทศ การขนส่งสินค้าทางเรือ เป็นโครงสร้างหลักซึ่งถือว่าเป็นบริการที่เป็นรากฐานจำเป็นต่อการพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศ และมีผลทางอ้อมต่อการพัฒนาทางด้านอื่น ๆ เช่น การกระจายรายได้ การแบ่งงาน และความชำนาญงาน เป็นต้น

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีอาณาเขตติดทะเล มีเขตแดนที่เป็นชายฝั่งทะเลเป็นระยะทางยาวประมาณ 1,500 ไมล์ การขนส่งทางทะเลจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อประเทศกำลังพัฒนาเช่นประเทศไทย เนื่องจากยังมีความต้องการสินค้าจากต่างประเทศเพื่อการพัฒนาเป็นจำนวนมาก ขณะเดียวกันก็มีผลผลิตทางการเกษตร อุตสาหกรรม และวัตถุดิบต่าง ๆ ที่จะส่ง เป็นสินค้าออกจำนวนมาก เช่นเดียวกัน ระบบการขนส่งที่ดีจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการขนส่งสินค้าไปยังประเทศผู้ซื้อและรับสินค้าประเภทสำเร็จรูปและวัตถุดิบมาใช้ในประเทศ

ในปีหนึ่ง ๆ ประเทศไทยมีการส่งออกสินค้าเข้าและส่งออกสินค้าออกจำนวนหลายล้านตัน ซึ่งในการขนส่งสินค้าเหล่านี้จะต้องเสียค่าธรรมเนียมเรือคิด เป็นจำนวนหลายหมื่นล้านบาท ในการนี้พ่อค้าชาวไทยต้องใช้บริการเรือต่างประเทศเสียเป็นส่วนใหญ่ เพราะประเทศไทยมีเรือที่ใช้ในการรับขนส่งสินค้าทางทะเลเป็นจำนวนน้อยมาก กล่าวคือ เรือของไทยที่ใช้ในการขนส่งระหว่างประเทศมีระวางบรรทุกทั้งสิ้นประมาณ 332,203 ตันตันเท่านั้น โดยที่เรือเหล่านี้ได้ส่วนแบ่งของค่าระวางตามที่กล่าวมาข้างต้นไม่ถึงร้อยละ 5 ของค่าระวางเรือทั้งหมด นอกนั้นตกไป เป็นของเรือต่างประเทศ

เนื่องจากความสำคัญของการขนส่งทางทะเลดังกล่าวข้างต้น รัฐบาลจึงได้ให้การส่งเสริมกิจการพาณิชย์นาวีของไทย โดยได้ออกพระราชบัญญัติส่งเสริมการพาณิชย์นาวีขึ้นในปี พ.ศ. 2521 ตาม พ.ร.บ. ฉบับนี้ "การพาณิชย์นาวี" หมายถึง การขนส่งทางทะเล การประกันภัยทางทะเล การเดินเรือ กิจการอุ้มน้ำเรือและกิจการท่าเรือ และหมายความรวมถึงกิจการอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องโดยตรงหรือเป็นส่วนประกอบกับกิจการดังกล่าวตามที่กำหนดในกฎกระทรวง พ.ร.บ. ฉบับนี้ได้กำหนดให้มี "คณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชย์นาวี" และจัดตั้ง "สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชย์นาวี" นอกจากนี้รัฐบาลยังได้บรรจุแผนการพัฒนาพาณิชย์นาวีไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525-2529)

สำหรับนโยบายที่รัฐบาลได้วางไว้เพื่อส่งเสริมการขนส่งสินค้าทางทะเลนั้น หอสรุปได้ดังนี้

1. การขยายกองเรือพาณิชย์ เพื่อให้สามารถรับขนส่งสินค้าเข้าและขาออก เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพในการขนส่ง
2. การเปิดเส้นทางเดินเรือสายใหม่ รวมทั้งการดำเนินการให้เรือไทยมีส่วนในการบริการเรือลำเลียง (Feeder Service)
3. การเปิดอุ้งซ่อมและสร้างเรือ
4. การพัฒนากำลังคนพาณิชย์นาวี เพื่อให้มีกำลังคนด้านการเดินเรือทุกระดับและทุกประเภทให้เพียงพอับความต้องการใช้ในกิจการขนส่งสินค้าทางเรือของเอกชน รวมทั้งการพัฒนากำลังคนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจพาณิชย์นาวี
5. การพัฒนาท่าเรือสำหรับ เรือเดินทะเล เพื่อให้สอดคล้องกับการขยายตัวทางการค้าระหว่างประเทศ
6. การพิจารณาแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจพาณิชย์นาวี เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและเกื้อกูลต่อการพัฒนาพาณิชย์นาวี

นอกจากนี้รัฐบาลยังได้กำหนดมาตรการต่าง ๆ ขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่กิจการขนส่งสินค้าทางเรือ เช่น มาตรการด้านภาษี มาตรการด้านการเงิน มาตรการการสงวนสินค้าเพื่อขนส่งโดยเรือไทย ฯลฯ

เมื่อรัฐบาลได้ให้การส่งเสริมการพาณิชย์นาวี รวมทั้งมีการวางนโยบายและออก มาตรการต่าง ๆ เพื่อให้การขนส่งสินค้าทางเรือเกิดการขยายตัว ในส่วนของกิจการเดินเรือ จึงต้องมีการพัฒนาและบริหารเกี่ยวกับการปฏิบัติงานภายในองค์กรให้มีประสิทธิภาพ เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับรองรับการขยายตัวที่จะเกิดขึ้น

ในการที่ฝ่ายบริหารจะพัฒนาและบริหารการปฏิบัติงานภายในองค์กรได้จะต้องมีข้อมูล ที่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ จะต้องได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและทันเวลา ข้อมูลทางบัญชีซึ่งแสดงผล การดำเนินงานของกิจการ เป็นข้อมูลหนึ่งที่สำคัญสำหรับฝ่ายบริหารในการที่จะควบคุมและปรับปรุง การดำเนินงานและการวางแผนสำหรับการปฏิบัติงานภายในองค์กร การที่จะได้มาซึ่งข้อมูล ทางบัญชีที่ถูกต้องและทันเวลานั้น จำเป็นจะต้องมีระบบบัญชีที่มีประสิทธิภาพ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงได้ศึกษาถึงระบบบัญชีของกิจการขนส่งสินค้าทาง เรือระหว่างประเทศ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงโครงสร้างการจัดแบ่งส่วนงานของกิจการขนส่งสินค้าทาง เรือ ระหว่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการวางระบบการควบคุมภายในซึ่ง เป็นส่วนหนึ่งของ ระบบบัญชี
2. เพื่อศึกษาค้นคว้าถึงวิธีการปฏิบัติงานภายในกิจการขนส่งสินค้าทาง เรือระหว่าง ประเทศ เพื่อให้ทราบทางเดินของข้อมูลและหาวิธีกำหนดการบันทึกข้อมูลให้สอดคล้องกับทางเดิน ของข้อมูล และเพื่อให้เกิดการควบคุมภายในที่ดี
3. เพื่อ เสนอระบบบัญชีที่เหมาะสมแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะสามารถนำไป เป็นแนวทางใน การปฏิบัติ ซึ่งได้แก่ การจัดหมวดหมู่บัญชีอย่างมีระเบียบ การบันทึกรายการในสมุดบัญชีที่ประหยัด เวลาจาก เอกสารที่ออกแบบไปอย่างรัดกุม ตลอดจนการสรุปผลจากสมุดบัญชีออกมาในรูปของ รายงานที่ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและทัน เวลาแก่ผู้บริหาร

ขอบ เขตของการศึกษา

1. ผู้ประกอบธุรกิจขนส่งสินค้าทางเรือ นั้น มี 2 ประเภท คือ

1.1 บริษัทเดินเรือสายประจำ (Liner Companies) ซึ่งบริการรับขนส่งสินค้าทั่วไป (General Cargo)

1.2 บริษัทเรือจร (Tramp Companies) ซึ่งบริการรับขนส่งสินค้าซึ่งส่วนใหญ่เป็นชนิดเดียวกันจำนวนมาก ๆ เต็มลำ เช่น เรือข้าว, เรือน้ำมัน ฯลฯ

ในการศึกษาจะศึกษาเฉพาะกิจการที่เป็นบริษัทเดินเรือสายประจำโดยจะเรียกสั้น ๆ ว่า บริษัทเรือ

2. เรือที่ใช้ในการขนส่งสินค้าของบริษัทเดินเรือสายประจำนั้น ส่วนใหญ่บริษัทเรือจะเป็นเจ้าของเรือเอง แต่ในบางครั้งก็อาจเช่า (Chartered) เรือเข้ามาทำการวิ่งเป็นสายประจำ

ในการศึกษาจำกัดขอบเขตเฉพาะกรณีที่บริษัทเรือเป็นเจ้าของเรือเอง ไม่มีการเช่าเรือเข้ามาใช้ในกิจการ

3. บริษัทเรือบางแห่งนอกจากจะประกอบกิจการทางการขนส่งสินค้าโดยตรงแล้วยังอาจดำเนินงานด้านอื่น ๆ อีก เช่น เป็นตัวแทนเรือของสายการเดินเรืออื่น รับจ้างเกี่ยวกับการบริการอื่น ๆ บนท่า ฯลฯ ซึ่งการดำเนินงานเหล่านี้มิใช่การดำเนินงานหลักของบริษัทเรือ

ในการศึกษาจำกัดขอบเขตเฉพาะการดำเนินงานหลักของบริษัทเรือ ซึ่งได้แก่ การรับขนส่งสินค้าทางเรือ ซึ่งได้ค่าตอบแทนคือ ค่าระวางเรือ

4. ในขณะที่ทำการศึกษานี้ บริษัทเรือในประเทศไทยยังไม่มีบริษัทใดที่มีเรือตู้สินค้าแบบสมบูรณ์ (Full - Containership) ให้บริการรับขนส่งสินค้า มีเพียงเรือแบบผสมซึ่งใช้ขนส่งทั้งระบบบรรจุตู้และไม่บรรจุตู้ (Semi - Containership) และในการศึกษานี้ไม่รวมถึงการจัดการเกี่ยวกับตู้สินค้า

วิธีดำเนินการศึกษา

- ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

1. การสัมภาษณ์ (Interview) จากการสัมภาษณ์บุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบ และ เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกิจการขนส่งสินค้าทาง เรือระหว่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสายการเดินของข้อมูล

2. การสังเกตการณ์ (Observation) โดยการสังเกตการณ์วิธีการดำเนินงานของกิจการประเภทนี้

- ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

โดยค้นคว้าจากรายงาน วารสาร สิ่งพิมพ์ หนังสือ และตำราต่าง ๆ ทั้ง ภาษาไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับกิจการขนส่งสินค้าทาง เรือระหว่างประเทศ เช่น วารสารของหน่วยราชการและเอกชน ตำราเกี่ยวกับระบบบัญชี เช่น การจัดประเภทบัญชี รูปแบบสมุดบัญชี ฯลฯ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

การศึกษาเกี่ยวกับระบบบัญชีของกิจการขนส่งสินค้าทาง เรือระหว่างประเทศ คาดว่าจะได้ประโยชน์ดังนี้

1. เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารในกิจการนี้ให้ประกอบการพิจารณาปรับปรุงระบบบัญชี ที่ใช้อยู่ให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานมากขึ้น
2. ผู้ปฏิบัติงานด้านบัญชีในกิจการประเภทเดียวกันมีหลักปฏิบัติที่ยึดถือได้
3. นักศึกษาและผู้สนใจ สามารถค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับระบบบัญชีของกิจการขนส่งสินค้าทาง เรือระหว่างประเทศ และ เพื่อ เป็น เอกสารทางวิชาการในการศึกษาค้นคว้าต่อไป